

NÄR FLYTTAR EN STAD?

2015-05-19

Av: Movium

"Det här är inte Sverige", står det med stora spretiga bokstäver på viadukten över vägen ner mot den idag övergivna järnvägsstationen i Kiruna. Foto: Titti Olsson

Kiruna ligger i arktisk region, där den stora skillnaden mellan dag och natt – ljus och mörker – och mellan kyla och värme är helt avgörande för hur människor tänker. Är det vår nu? frågar jag mig en av de första dagarna i maj när jag anlant till staden, och får ett bestämt ja till svar fast snön yr.

Samerna delar in året i åtta årstider, det går inte att tillämpa ett sydsvenskt tankesätt i Kiruna. "Detta är inte Sverige", har någon skrivit på betongen på viadukten över vägen ner mot den idag övergivna järnvägsstationen. Längre bort, i LKAB:s bostadsområde närmast gruvan, Gullspiran, har två gårdar bara för någon vecka sedan rivits. Gruvstadsparken har redan skapats och det är en park som kommer att växa av sig själv i takt med att deformationszonen, som uppstår i takt med att malmbrytningen sker på allt djupare nivåer, kryper närmare det som är Kiruna stadskärna. 2033 är, enligt beräkningarna, hela staden påverkad.

Det finns i arkitektkontoret Whites vinnande förslag Kiruna 4 ever förutsättningar för att det blir bra, bättre än nu, och kirunaborna tror det också, de bejakar flytten. Utevistelse och friluftsliv är högt värderat här. Ingen ska, enligt Whites förslag, ha längre än tre kvarter ut i det omgivande landskapet tack vare gröna kilar ända in stadens centrum. Stadskärnan koncentreras och ger förutsättningar för bra offentliga rum, samlingsplatser och mötesrum mellan husen, något som saknas idag. Nya Kiruna är en stad som ska inkludera, inte exkludera som dagens stad, där industrin gjort staden spretig och gles. Kiruna har blivit något av en stad ingen längre vill ha, enligt Whites undersökningar.

Att staden ska flytta vet alla, men när? Snart. Snart – när är det? Ingen kirunabo tycks ha svaret på frågan. Inte taxichauffören, inte kvinnan bakom disken i bokhandeln, inte kaféägaren i centrum, inte personalen i förskolan Fjället, inte kvinnan på kommunens Resurscenter. Kirunaborna bejakar flytten. De är positiva till det nya. Men vägen dit? När ska någon av dem börja röra på sig?

En verksamhet, säger kaféägaren, kan inte vara vilande i ett par månader medan en flytt sker. Det fungerar inte så. Själva har hon lämnat önskemål till kommunen, som lovat likvärdig fastighet. Men hon vet inte mer än så än.

Stadens förflyttning liknas vid en tusenfoting av White, och slagordet lyder: Alla ska med! Men vem är huvud och vem är svans i den långa tusenfotingen? Vem ska börja? Vem säger: Nu ligger stan här! Var finns kundunderlaget? Vem kommer sist? För vad är en stad om inte människorna? Och minnena, som bor i hus och på platser. De kommer att försvinna. Det liknar en naturkatastrof – i det här fallet otvetydigt orsakad av människan själv och hennes våldsamma begär efter det naturen äger.

Solen värmer på trappan till Gustaf Wickmans faluröda kyrka, där taket sträcker sig så långt ner att det petar i snödrivorna på marken. Mot himlen i denna "vandrarfolkets helgedom" med kåtan som förebild avtecknar sig skulptören Christian Erikssons förgyllda skulpturer som gestaltar människans olika sinnestillstånd: ingivelse, hänryckning, förtvivlan, blyghet, övermod, fromhet, förtröstan, andakt, svårmod, sorg, kärlek och ödmjukhet – eviga uttryck som känns som en

högaktuell spegling av stadens komplexa sinnestillstånd just nu, tänker jag.

Kyrkan ska med, liksom klockstapeln vid Stadshuset. Klockstapeln blir som en bopåle, nedslagen på en ny plats. Kanske kan den stå där i hundra år till. Sen är det dags igen. Och frågan kvarstår: När flyttar egentligen en stad? Kanske är rörelsen konstant över tid, människorna för evigt ett vandrarfolk, inte styrda av naturens växlingar utan av en egenhändigt skapad katastrof.